

BAZELE LEGISLATIVE ALE EDUCAȚIEI INTERCULTURALE

- Reflectarea diversității etnice în actele legislative
- Consiliul Europei și problema minorităților naționale
- Identificarea actelor normative internaționale și naționale cu referință la educația interculturală
- Utilizarea adecvată a terminologiei de specialitate

Diversitatea etnică și culturală reprezintă elemente esențiale pentru o Europă din ce în ce mai integrată.

Minoritățile naționale reprezintă factorul primar al diversității culturale, tocmai prin trăsăturile specifice identitare, diferite de ale majorității. Filosofia politicilor statelor în materie de protecție a minorităților naționale trebuie să se raporteze tocmai la cultivarea acestei identități distincte, pentru a contribui la promovarea diversității culturale a societății, asigurând totodată un climat sănătos pentru buna conviețuire și coexistență între „majoritate” și „minoritate”.

Interculturalitatea, ca expresie a dialogului interactiv între culturi, între comunități cu valori culturale diferite, contribuie fără îndoială la definirea unui spațiu de conviețuire pașnică, tolerant, integrator, dinamic, creator și progresist deopotrivă.

După căderea regimului comunist, drepturile minorităților au început să devină vizibile, atât pe scena politică, cât și pe cea legislativă din România. Identitatea diferitelor grupuri etnice de pe teritoriul României a început să fie recunoscută formal și protejată, dezvoltându-se o serie de mecanisme, mai mult sau mai puțin eficiente de implementare a unor legi ce au ca scop, printre altele, și protecția minorităților.

România a devenit țară membră a mai multor tratate internaționale privind drepturile omului și drepturile minorităților în procesul de transformare într-un stat cu regim democratic.

Introducerea unor măsuri legislative privind protecția minorităților a fost și una dintre condițiile aderării la Uniunea Europeană.

Normele legislative trebuie să consolideze protecția persoanelor aparținând minorităților naționale și lingvistice, respectiv diversitatea culturală și lingvistică a Uniunii Europene. Acestea trebuie să cuprindă măsuri în domenii precum: limbi regionale și minoritare, cultură și învățământ, politică regională, reprezentare publică, egalitate, conținuturi audiovizuale și alte genuri de media, respectiv politici de finanțare regională (statală).

Pe plan intern, România a făcut pași importanți în a menține și a dezvolta un climat de toleranță și înțelegere multiculturală, precum și în a crea un cadru legislativ și instituțional care să răspundă nevoilor de protecție și dezvoltare a drepturilor minorităților naționale existente aici. Persoanele aparținând minorităților naționale se bucură, pe lângă drepturile universale ale omului, protejate și de Constituția României și de drepturi speciale, cu scopul de a menține identitatea grupului minoritar, cel puțin la nivel cultural, lingvistic și religios.

Normele care asigură egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii și interzic discriminarea la orice nivel nu sunt suficiente pentru a asigura egalitatea de facto a acestor grupuri.

Noua legislație s-a axat în principal pe dezvoltarea criteriilor în domeniul nediscriminării, a folosirii limbii materne în sfera publică și în educație, reprezentare politică a minorităților atât la nivel central cât și local.

Legislația românească prevede garanții importante pentru participarea minorităților naționale în sfera politică. Ilustrativ este cazul minorității maghiare care joacă un rol activ în viața publică din România, participând în prezent la guvernare și influențând considerabil politica statului de protecție a minorităților. Constituția României garantează un loc în Parlament câte unui reprezentant al fiecărei minorități naționale, în cazul în care nu au reușit să atingă pragul electoral în alegeri. Dreptul la educație în limba maternă este și el garantat prin Legea Învățământului. În conformitate cu Constituția revizuită, persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul de a utiliza limba maternă în instanțe, iar această posibilitate nu mai este restrânsă doar la instanțele penale.

În 1997 a fost înființat *Departamentul pentru protecția minorităților*, subordonat direct primului ministru care alege președintele Departamentului. Scopul departamentului este acela de a monitoriza problemele legate de drepturile minorităților, de a propune inițiative legislative și de a investiga diversele plângeri primite, referitoare la situația din teritoriu a persoanelor aparținând minorităților naționale.

Descrierea actelor normative de drept intern privind drepturile minorităților naționale:

- **Interdicția discriminării**
- **Dreptul la utilizarea limbii materne** – statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.
- **Dreptul la reprezentare în Parlament** – organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament au dreptul la câte un loc de deputat, în condițiile legii electorale.
- **Instituții cu responsabilități în gestionarea problemei minorităților** – Pe lângă Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, legislația română a condus la înființarea a numeroase instituții publice cu activități legate de problema minorităților naționale.
- **Instrumente legale menite să contribuie la îmbunătățirea situației romilor** – s-au adoptat mai multe programe și strategii naționale ce au avut drept scop îmbunătățirea situației membrilor comunității și reducerea incidenței cazurilor de discriminare a romilor

- **Reglementări privind folosirea simbolurilor naționale – Ziua minorităților naționale din România** – 18 decembrie; 8 aprilie ca fiind *Ziua națională a romilor din România*

Consiliul Europei și problematica minorităților naționale

Principalii promotori de politici în domeniul minorităților etnice în Europa sunt **Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa OSCE (CSCE)** și **Consiliul Europei**.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa a fost stabilită în primul rând ca un instrument pentru identificarea și prevenirea conflictelor, managementul crizelor și reconcilierea post-conflict. În baza acestei misiuni, OSCE a elaborat acte relevante pentru protecția persoanelor aparținând minorităților naționale și a creat instituția Întotului Comisar pentru Minorități Naționale.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Cele mai importante documente pentru protecția minorităților naționale sunt:

Actul Final de la Helsinki (1975) – drepturile omului devin un subiect legitim de dialog și o temă de interes, o preocupare pentru toate statele membre ale OSCE.

Documentul conferinței de la Copenhaga asupra dimensiunii umane a CSCE – cuprinde un set de norme privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, adresând probleme precum non-discriminarea, utilizarea limbilor minorităților, educația minorităților. Deși nu este un tratat, documentul are importanță legală și politică, datorită adoptării de comun acord de către statele OSCE.

Activitatea Consiliului Europei constă în dezvoltarea de standarde legale pentru protecția minorităților naționale și monitorizarea respectării acestora.

Consiliul Europei are ca principale instrumente *Convenția Europeană asupra Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale*, *Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale*.

Convenția Europeană asupra Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale (1950) conține prevederi generale care țin de domeniul drepturilor omului; nu conține nicio prevedere specifică referitoare la protecția minorităților. Singurul articol care se referă la minorități naționale este articolul 14, care interzice discriminarea pe bază de limbă, religie, origine socială sau națională, asocierea cu o minoritate națională.

Carta Europeană a Limbilor Minoritare și Regionale a fost adoptată în 1992, la care în 1993 s-a adăugat Recomandarea 1201 cu un protocol adițional. A intrat în vigoare în 1998. Principalul obiectiv al acesteia este protejarea limbilor regionale și ale minorităților naționale, promovarea dreptului de a le utiliza în sfera publică și privată.

Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale a fost adoptată în 1994 și a intrat în vigoare din 1998. Nu include drepturi colective, ci se bazează pe ideea că minoritățile pot fi protejate prin garantarea drepturilor indivizilor aparținând acestor minorități.

Convenția are să fie primul document legal adresat exclusive minorităților naționale, însă funcționarea acesteia depinde de seriozitatea cu care guvernele o vor trata.

Convenția poate fi considerată cea mai recentă și cuprinzătoare în privința standardelor internaționale pentru minorități naționale și adoptarea sa a devenit obligatorie pentru statele candidate la Consiliul Europei.

Principiile Convenției: non-discriminarea, promovarea egalității, promovarea condițiilor necesare pentru păstrarea și dezvoltarea culturii, a religiei, limbii și a tradițiilor, libertatea de asociere, exprimare, libertatea de gândire, a conștiinței și a religiei, utilizarea limbii materne în spațiul public și privat, oral și în scris, precum și în relațiile cu autoritățile, instrucție în limba minorității, libertatea de a crea instituții educaționale, participare la viața economică, culturală și socială, participare la viața publică, interzicerea asimilării forțate.

Deși această Convenție Cadru este extrem de importantă în ceea ce privește problemele minorităților naționale, ea nu a fost ratificată de toate statele membre ale Consiliului Europei. Numai 35 de state din cele 48 au ratificat această Convenție.

Acte normative internaționale și naționale cu referință la educația interculturală

La nivelul legislației internaționale, se observă un interes pentru rolul educației în dialogul intercultural începând cu anul 1966, când se semnează în cadrul Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului *Convenția Internațională privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale*. Articolul 13 al acestui text stipulează că „educația va permite tuturor persoanelor să participe efectiv într-o societate liberă, să promoveze înțelegerea, toleranța și prietenia între toatenățiunile și toate grupurile rasiale, etnice sau religioase.”

Principalele documente și strategii internaționale care au mobilizat demersurile de promovarea educației interculturale în lume și în Europa sunt:

- ✚ Convenția internațională privind eliminarea oricăror forme de discriminare rasială (1965)
- ✚ Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale (1966)
- ✚ Convenția referitoare la drepturile copilului (1989)
- ✚ Convenția internațională referitoare la protecția drepturilor lucrătorilor migranți și a familiilor lor (1990)
- ✚ Declarația Universală a UNESCO privind diversitatea culturală (2001)
- ✚ Convenția UNESCO referitoare la protecția și promovarea diversității expresiilor culturale (2005)
- ✚ Cartea albă privind dialogul intercultural, Trăind împreună egali în demnitate, adoptată de Consiliul Europei (Strasbourg, 2008);
- ✚ Declarația Miniștrilor Europeni ai Culturii privind dialogul intercultural și prevenirea conflictelor (Opatija, Croația, 2003);
- ✚ Declarația Principiilor Toleranței adoptată de statele membre ale Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (Paris, 1995)

Convențiile internaționale ratificate fac parte din sistemul juridic intern. Prevederile acestora trebuie aplicate și în situațiile în care legea internă nu cuprinde o reglementare concretă în domeniul respectiv.

Ca urmare, numeroasele acte normative în vigoare referitoare la minoritățile naționale trebuie interpretate și aplicate în concordanță cu convențiile internaționale ratificate.

De ce este nevoie de dezvoltare interculturală în România?

Deși aproape 90% dintre cetățenii români se declară de origine română, România are o îndelungată istorie în ceea ce privește conviețuirea multiethnică și multiculturală, fiind recunoscute, în mod oficial, 20 de minorități etnice pe teritoriul acesteia. Aceasta diversitate etnică și culturală reprezintă o resursă esențială în dezvoltarea socială și economică a României contribuind la:

- prevenirea conflictelor;
- creșterea coeziunii sociale și a solidarității între oameni;
- interconectarea din punct de vedere politic, economic și cultural la nivel regional și internațional.

Conform legislației românești, persoanele aparținând minorităților naționale sunt cetățeni români, care își exprimă liber și neîngrădit apartenența la o comunitate națională, sau minori ai căror părinți, ori alți reprezentanți legali au declarat această apartenență. **Constituția României** prevede egalitatea cetățenilor și interzice discriminarea pe baza naționalității. De asemenea, recunoaște dreptul de a păstra, exprima și dezvolta identitatea națională.

Legislația în materie de cultură și educație s-a orientat în direcția protejării dreptului minorităților de a-și păstra identitatea națională prin educație și cultură în limba proprie, menționându-se, în același timp, că aceasta nu trebuie să aducă atingere situației de majoritate a românilor, mai ales învățării limbii naționale, române, de către toți cetățenii României.

Legea învățământului garantează drepturi egale de acces la toate nivelurile și formele de învățământ pentru toți cetățenii români. Legea stipulează că învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română, dar și în limbile minorităților naționale, precum și în limbi de circulație internațională. Un capitol este dedicat învățământului pentru persoanele aparținând minorităților naționale, arătând că persoanele aparținând acestora au dreptul să studieze și să se instruiască în limba maternă la toate nivelurile și formele de învățământ, precum și la tipurile de învățământ pentru care există o cerere suficientă, existând posibilitatea ca, în funcție de necesitățile locale, să se organizeze la cerere grupe, clase, secții sau școli cu predarea în limbile minorităților naționale.

În privința minorității rrom, a doua din punct de vedere numeric după cea maghiară, dar de departe cu cea mai dificilă situație economică și socială, cel mai scăzut nivel de educație și cu un enorm bagaj de percepție negativă din partea tuturor celorlalte etnii din România, Guvernul a adoptat în anul 2001 o strategie de îmbunătățire a situației acestei etnii, **Strategia**

Guvernului României de Îmbunătățire a Situației Rromilor. Printre scopurile acestei strategii se află și acela de edificare a unui „sistem instituțional de dezvoltare comunitară, combaterea discriminării față de rromi, promovarea educației interculturale, crearea de elite în rândul rromilor, în vederea resolidarizării sociale și reconstrucției identitare”.

Prin **Ordonanța 137/2000**, România a devenit prima țară din regiune care a adoptat legislația anti-discriminare. Actul definește discriminarea atât direct, cât și indirect, permite măsuri pozitive sau speciale pentru persoane aparținând grupurilor dezavantajate, în ideea asigurării șanselor egale.

Legea nr. 86/1945 pentru Statutul Naționalităților Minoritare. Această lege a fost emisă de Regele Mihai și este în vigoare!

Terminologia de specialitate

Convenție: Înțelegere, acord între două sau mai multe state, instituții sau persoane cu privire la anumite probleme.

Ratificare: acțiunea unui stat de a recunoaște și de a adopta un tratat internațional.

Minoritate: grup uman aflat în inferioritate numerică în raport cu populația care constituie majoritatea și față de care prezintă caracteristici culturale distincte, existând voința de a le păstra și de a le transmite mai departe.

Bibliografie:

https://www.academia.edu/11501565/Gestionarea_minoritatilor_la_nivel_european

<http://www.agentiaimpreuna.ro/uploads/educatia%20interculturala.pdf>